

TILSYNSRÅDET FOR KRIMINALOMSORGEN

TILSYNSRAPPORT

Tromsø fengsel 4. august 2025

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1. Om Tilsynsrådet for kriminalomsorgen	3
1.2. Gjennomføring av tilsynet	3
2. Tilsynsrådets vurderinger	4
2.1. Om Tromsø fengsel og innsattbefolkningen	4
2.1.1. Antall innsatte.....	4
2.1.2. Aldersgrupper.....	4
2.1.3. Språklige minoriteter	5
2.1.4. Bemanning	5
2.1.5. Bygningsmassen	5
2.2. Tid utenfor cellene, sysselsettings- og aktivitetstilbud	6
2.2.1. Innledning	6
2.2.2. Sysselsettings- og aktivitetstilbud	6
2.2.3. Innlåsing på fellesskapsavdelingene	7
2.3. Utelukkelse, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng.....	8
2.3.1. Vedtak om utelukkelse	8
2.3.2. Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng.....	11
2.4. Kontaktutvalget	12
2.5. Kroppsvisitasjon, cellevisitasjon og spyttprøver.....	12
2.6. Forebygging av selvdrap og selvdraprisiko.....	13
2.7. Kontakt med familie og venner	14
2.7.1. Innledning	14
2.7.2. Ringetid.....	14
2.7.3. Besøk og videobesøk.....	15
2.8. Saksbehandlingstid	16
2.9. BRIK-kartlegginger og soningsprogresjon	16
2.9.1. BRIK-kartlegginger og russamtaler.....	16
2.9.2. Soningsprogresjon	16
3. Tilsynsrådets anbefalinger	18
4. Tilbakemelding og oppfølging	20

1. Innledning

1.1. Om Tilsynsrådet for kriminalomsorgen

Det nye nasjonale Tilsynsrådet for kriminalomsorgen ble etablert 1. januar 2025.¹ Tilsynsrådet er uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse. Tilsynsrådet består av en fast ledelse på tre personer: Verna Rege Nilssen, Oddvar Thorbjørnsen Faltin og Tonje Lilaas Larsen. Den lokale forankringen er videreført gjennom Tilsynsrådets fylkesbaserte sammensetning med lokale medlemmer. Sivilrettsforvaltningen har oppgaven som sekretariat for Tilsynsrådet.

Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at personer som er innsatt i kriminalomsorgens institusjoner, behandles i samsvar med gjeldende rett og at deres velferd ivaretas. Tilsynsrådet skal også føre tilsyn med at personer som gjennomfører varetekt eller straff utenfor institusjon, behandles i samsvar med gjeldende rett.

Tilsynsrådet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra innsatte, domfelte, siktede, botlagte, pårørende eller ansatte.

Ved hvert tilsynsbesøk i kriminalomsorgens institusjoner skal minst to medlemmer av Tilsynsrådet delta, så langt mulig én fra ledelsen. Tilsynsbesøket kan varsles på forhånd eller være uanmeldte. Domfelte og innsatte har rett til å kommunisere fortløpig med Tilsynsrådet og sekretariatet.²

Tilsynsrådet og sekretariatet har taushetsplikt etter forvaltningsloven. Taushetsplikten omfatter også forhold av betydning for sikkerheten i kriminalomsorgens institusjoner eller for gjennomføringen av straff utenfor fengsel.³

Det skal skrives en tilsynsrapport etter hvert tilsyn.⁴

1.2. Gjennomføring av tilsynet

Mandag 4. august 2025 var Tilsynsrådet på tilsyn i Tromsø fengsel fra kl. 9.00 til kl. 16.00.

Følgende personer deltok fra Tilsynsrådet:

- Verna Rege Nilssen (leder)
- Vibeke Olsen (lokalt medlem)
- Lisa Marie Hansen Nylund (lokalt medlem)
- Adrian Leander Skagen (sekretariatet)

Tromsø fengsel ble varslet om tilsynsbesøket i brev 16. juni 2025. Det ble innhentet dokumentasjon i forkant og etterkant av tilsynet.

Rapporten bygger i hovedsak på informasjon fra fengselsledelsen, samtaler med ansatte og innsatte, egne observasjoner og mottatt dokumentasjon.

Fengselsledelsen og de øvrige ansatte var forberedt og bisto velvillig under gjennomføringen av tilsynet. Tilsynsrådet vil imidlertid bemerke at rommet vi fikk tildelt for møtet med tillitsvalgtmennene (Tromsø fengsels kontaktutvalg) var videoovervåket, og at vi ikke fikk beskjed om dette før etter samtalen. Til neste gang må Tromsø fengsel tilby et annet rom, eller eventuelt informere tydelig om at rommet er videoovervåket.

¹ Tilsynsrådet for kriminalomsorgen er opprettet i medhold av straffegjennomføringsloven kapittel 2 A, se Prop. 46 L (2022–2023). Tilsynsrådets ansvar og oppgaver er nærmere regulert i forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen.

² Straffegjennomføringsloven § 9 a.

³ Straffegjennomføringsloven § 9 c første ledd.

⁴ Forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen § 7.

2. Tilsynsrådets vurderinger

2.1. Om Tromsø fengsel og innsattbefolkningen

2.1.1. Antall innsatte

Tromsø fengsel har avdelinger på både høyere og lavere sikkerhetsnivå. De har totalt 59 plasser, 39 på høyere sikkerhet og 20 på lavere sikkerhet.

På høyere sikkerhet er det fire felleskapsavdelinger. Dette var avdeling A, B, C og D. Avdeling D ble også brukt som avdeling for innsatte som var utelukket fra fellesskapet eller isolert av domstolen mens de satt på varetekt.

På lavere sikkerhet var cellene delt inn i avdeling 1, 2 og 3. Alle cellene var enkeltceller.

Skjemaet under viser antall plasser på hver avdeling:⁵

Høyere sikkerhet	
Avdeling	Antall plasser
A	7
B	12
C	10
D	10

Lavere sikkerhet	
Avdeling	Antall plasser
1	4
2	8
3	8

På tilsynstidspunktet var det ingen innsatte i Tromsø fengsel som var dømt til forvaring, hverken på avdeling for høyere eller lavere sikkerhet.

Antall varetektsinnsatte varierte, men Tromsø fengsel hadde alltid flest domfelte.

Dokumentasjonen fra Tromsø fengsel viser følgende:⁶

2.1.2. Aldersgrupper

Tromsø fengsel har innsatte i alle aldersgrupper. På tilsynstidspunktet var det 20 innsatte mellom 18 og 24 år i fengselet.

Tromsø fengsel hadde ikke et eget ungdomsteam for oppfølging av innsatte mellom 18 og 24 år, og oppga at dette var på grunn av ressursituasjonen og at de ikke har fått tildelt øremerkede midler fra Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI). I stedet hadde de tre ungdomsansvarlige. Disse samarbeidet med aktivitetsteamet ved Tromsø friomsorgskontor, som hadde sin egen ungdomsansvarlig. Tilsynsrådet ser positivt på at de ungdomsansvarlige har jevnlig kontakt med friomsorgen.

Tromsø fengsel oppgir at avdelingen på høysikkerhet på tilsynstidspunktet ikke hadde noen innsatte med behov for fysisk tilrettelegging på grunn av alder eller sykdom. De hadde imidlertid hatt ett tilfelle tidligere, hvor Tromsø fengsel innvilget straffavbrudd for den innsatte.

⁵ Dokumentasjon innhentet fra Tromsø fengsel i forbindelse med tilsynet.

⁶ Dokumentasjon innhentet fra Tromsø fengsel i forbindelse med tilsynet.

På lavere sikkerhet har Tromsø fengsel fire celler i første etasje (avdeling 1). Eldre og andre som var dårlige til bens eller hadde et større behov for et rolig miljø ble prioritert for denne avdelinga. Tilsynsrådet erfarte at Tromsø fengsel tilrettela for innsatte som har utfordringer med å gå ved å kjøre dem til butikken og biblioteket, slik at de fikk det samme tilbudet som andre innsatte.

2.1.3. Språklige minoriteter

De fleste innsatte i Tromsø fengsel var norske statsborgere. Utover dette oppga Tromsø å ha flere innsatte fra Øst-Europa. Tromsø fengsel hadde i perioder hatt innsatte med islamsk tro. Tromsø fengsel oppga at den tidligere fengselspresten initierte et samarbeid med imamen i den lokale moskéen, slik at imamen kunne lede islamske seremonier ved behov.

I perioden juni 2024 til juni 2025 brukte Tromsø fengsel kr 15 653 på tolketjenester. Tromsø fengsel skal bruke «tolk når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste».⁷ Tromsø fengsel må sikre at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. Tilsynsrådet bemerker også at innsatte som kan gjøre seg forstått i enkle ord, likevel kan ha behov for tolk for å forstå mer kompliserte vedtak.

Basert på antall utenlandske innsatte sett opp mot beløpet Tromsø fengsel brukte på tolketjenester er tilsynsrådet usikker på om Tromsø fengsel bruker tolk i alle tilfeller hvor det er nødvendig.

Tilsynsrådet viser ellers til Sivilombudets rapport 24. april 2025 om bruk av tolk i fengsel. I rapporten understreker Sivilombudet at god kommunikasjon er avgjørende for at staten skal kunne ivareta sitt ansvar for å beskytte den innsatte. Dette gjelder spesielt for å forebygge selvskadning og selvdrap, men også for å forebygge konflikter og bruk av tvang.⁸

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel

- sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet.
- benytter tolk i den utstrekning det er nødvendig.

2.1.4. Bemanning

Tromsø fengsel oppga at de hadde tilstrekkelig bemanning for å ivareta sikkerheten, men at ressursituasjonen var utfordrende og påvirket den daglige driften av fengselet. Nattbemanningen var tilstrekkelig til at celledører kunne åpnes ved behov.

Selv om Tromsø fengsel hadde tilstrekkelig med ansatte, opplevde de at det er få søkere til stillinger som betjenter, og at de er avhengige av nyutdannede betjenter som gjennomfører pliktår. Tromsø fengsel erfarte at de fikk flere søkere når fengselet var mer fremme i media.

2.1.5. Bygningsmassen

Luftegården i Tromsø fengsel er romslig, men bærer preg av manglende vedlikehold. Tromsø fengsel oppga at alle innsatte som ikke var utelukket fra fellesskapet hadde luft sammen, altså inntil 39 innsatte.

I luftegården var det ett lite bord innsatte kunne sitte rundt, en fotballbane på grus og en liten grussti rundt banen som var en «joggeløype». Volleyballbanen var også laget på grus eller asfalt, og ikke på sand. Generelt gir luftegården et inntrykk av å være funksjonell, men

⁷ Tolkeloven § 6 første ledd, jf. § 2 andre og tredje ledd, jf. straffegjennomføringsloven § 7 første ledd.

⁸ Sivilombudet, 2025, bruk av tolk i norske fengsler, s. 13.

utrivelig. Tilsynsrådet mener Tromsø fengsel bør oppgradere luftegården og gjøre den triveligere.

Luftegården har svært få muligheter for skygge eller le ved dårlig vær. Det var kun ett lite tak over bordet som er beskrevet over. Tilsynsrådet mener Tromsø fengsel bør utbedre luftegården slik at den får overbygg.

Tromsø fengsel har ikke et air condition-anlegg, og Tilsynsrådet erfarte at det ble ubehagelig varmt i fengselet på sommeren, både på cellene og i fellesrom som skoleavdelingen. Tromsø fengsel oppga at de hadde et lager med bordvifter som de kunne videreselge til innsatte for innkjøpspris. Tilsynsrådet erfarte at innsatte ikke kjente til denne ordningen. Tilsynsrådet mener uansett at Tromsø fengsel uoppfordret og kostnadsfritt burde gi innsatte tilbud om å ha en vifte på cella i tråd med at straffen skal «[sikre] de innsatte tilfredsstillende forhold».⁹

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel

- oppgraderer luftegården og gjøre den triveligere.
- utbedrer luftegården slik at større deler har overbygg.
- uoppfordret og kostnadsfritt gir innsatte tilbud om vifter på cellene.

2.2. Tid utenfor cellene, sysselsettings- og aktivitetstilbud

2.2.1. Innledning

Etter straffegjennomføringsloven § 17 første ledd har innsatte som utgangspunkt rett til fellesskap med andre innsatte. Begrensninger i retten krever hjemmel i lov.¹⁰ Utelukkelse fra fellesskap kan i visse tilfeller utgjøre et inngrep i retten til privat- og familieliv.¹¹ I tillegg skal fengselet legge til rette for at de innsatte får et aktivitetstilbud.¹² Straffegjennomføringsloven regulerer ikke innholdet eller mengden av dette tilbudet, men det skal gjøres «[s]å langt det er praktisk mulig».¹³

2.2.2. Sysselsettings- og aktivitetstilbud

Tromsø fengsel hadde en total sysselsettingsprosent på 73 prosent i perioden 24. juni 2024 til 24. juni 2025. For 2024 var målkravet 85 prosent. Tromsø fengsel oppga at alle innsatte på lavere sikkerhet var i aktivitet, slik at aktiviseringsprosenten var lavere enn 73 prosent på avdelinga for høyere sikkerhet.

Foruten jobber i fengselet som ganggutt, utegutt, arbeid på kjøkkenet, i vaskeriet, og biblioteket, var skole det eneste aktivitetstilbudet på avdelinga. Skolen tilbød kun fag på videregående nivå..

Ifølge Tromsø fengsel var aktivitetstilbudet redusert fordi den ansvarlige for verksdriften var i permisjon og det var ikke ansatt en ny ansvarlig. Tromsø fengsel oppga at de også vurderte å gjøre om verkstedet til arealer for andre former for aktivitet som kunne være mer etterspurt i samfunnet og mer arealeffektive. Tromsø fengsel opplyste at de fleste maskinene i verkstedet var utdaterte.

For innsatte på høyere sikkerhet var det vanskelig å drive selvstudier innenfor høyere utdanning. Tromsø fengsel opplyste at det er vanskelig å ta selvstudier innenfor høyere

⁹ Straffegjennomføringsloven § 2 første ledd.

¹⁰ Grunnloven § 113.

¹¹ Grunnloven § 102 første ledd og EMK art. 8.

¹² Straffegjennomføringsloven § 18.

¹³ Straffegjennomføringsloven § 17 første ledd første punktum.

utdanning da internettløsningen til kriminalomsorgen gjør det vanskelig å få tilgang til de digitale tjenestene, som opptak av forelesning. Fengslet mangler også et eget bibliotek, noe som gjør det utfordrende å låne dyre pensumbøker. Se nærmere beskrivelse av biblioteksituasjonen i avsnittene under.

Tilsynsrådet mener Tromsø fengsel må arbeide for at de innsatte får tilgang til digitale læremidler og styrke de innsattes mulighet til å ta høyere utdanning.

Avdelingen for lavere sikkerhet hadde ikke tilbud om andre former for sysselsetting enn skolegang i regi av Troms fylkeskommune. Dette ble forsøkt kompensert ved å innvilge flest mulig søknader om frigang. På tilsynstidspunktet hadde omtrent 13 av de 20 innsatte frigang. Tromsø fengsel innvilget også frigang for å gjøre frivillig arbeid for innsatte som ikke kunne stå i en vanlig jobb.

Tilsynsrådet ser positivt på at Tromsø fengsel er løsningsorienterte og arbeider for at flere fra lavere sikkerhet skal være i frigang. Tilsynsrådet mener imidlertid at Tromsø fengsel må arbeide for at innsatte på både høyere og lavere sikkerhetsnivå får et mer mangfoldig aktivitetstilbud som kan føre til en yrkesutdanning, enten ved å bygge om verkstedet eller ved å ansette en verkstedsjef.

Tromsø kommunes bibliotek har ikke vært til stede i Tromsø fengsel siden 2024. Fengselet opplyste om at kommunen trakk seg ut fordi de var misfornøyde med lokalene de hadde til rådighet. Tromsø fengsel var i kontakt med kommunen for å få biblioteket tilbake. I mellomtiden har fengselet hatt et bibliotek bestående av deres egne samlinger og bøker.

Tilsynsrådet mener Tromsø fengsel bør arbeide videre for å få tilbake det kommunale biblioteket i fengselet. Tilgang til bøker gir mulighet for selvstudier, slik at innsatte får en bedre soningsprogresjon. Et godt utvalg av film og bøker kan også være et viktig tiltak for å lempe belastningen for innsatte som er utelukket eller isolert. De innsatte bør ha tilgang til det samme kommunale bibliotekstjenesten som de utenfor fengsel.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel

- arbeider for at de innsatte får tilgang til digitale læremidler.
- arbeider for at innsatte på både høyere og lavere sikkerhet får et mer mangfoldig aktivitetstilbud.
- arbeider for å få tilbake det kommunale biblioteket i fengselet.

2.2.3. Innlåsing på fellesskapsavdelingene

Som vist til i punkt 2.2.1 finnes det ingen minstestandard i norsk rett for hvor mye innsatte skal være låst ute av cella. Internasjonale overvåkningsorganer anbefaler imidlertid at innsatte som ikke er utelukket skal ha tilgang til åtte timer fellesskap hver dag.

Tabellen under viser utlåsningstida på hver avdeling med høyere sikkerhetsnivå.¹⁴ Tilsynsrådet erfarer at utlåsningstida var avhengig av om innsatte var i aktivitet eller ikke.

Avdeling	Tid i uka	Tid i minutter
A, B og C (Høysikkerhet)	Mandag til fredag	642 (over ti timer)
	Helg og andre helligdager	510 (over åtte timer)
D (Høysikkerhet)	Mandag til fredag	189 (over tre timer)
	Helg og andre helligdager	210 (over tre timer)

¹⁴ Dokumentasjon innhentet fra Tromsø fengsel i forbindelse med tilsynet.

Som vist i tabellen over hadde avdeling D betraktelig mindre fellesskap enn de andre avdelingene. Den var også den eneste avdelinga som tilbød mindre fellesskap enn den internasjonale anbefalinga om åtte timers fellesskap.

Tromsø fengsel har ikke egne avdelinger for innsatte som er utelukket fra fellesskapet og de som er varetektsfengslet med brev- og besøksforbud. Fengselet oppga at disse innsatte primært overføres til avdeling D. Når disse innsatte ble overført til avdeling D, ble de innsatte på avdelingen som ikke var utelukket, tilbudt mindre fellesskap og utlåsning sammenlignet med andre avdelinger.

Tilsynsrådet har forståelse for at mengden innlåsning på avdeling D, i hvert fall delvis, er et resultat av en upraktisk bygningsmasse, men er likevel bekymret for omfanget av innlåsning.

Tilsynsrådet påpeker at overføring fra en annen avdeling til avdeling D kan kreve at det treffes et vedtak om hel eller delvis utelukkelse, fordi overføring til en avdeling med betydelig mindre fellesskap kan utgjøre et inngrep som krever hjemmel i lov.¹⁵ Tilsynsrådet mener Tromsø fengsel bør arbeide for at alle innsatte på avdeling D som ikke er ilagt restriksjoner skal få tilbud om minimum åtte timer fellesskap hver dag.

Tilsynsrådet fikk opplyst at innsatte på alle avdelingene kun hadde rundt 45 minutter til å lage middag, og at dette var vanskelig å gjennomføre når de var tolv innsatte på én komfyr i hver avdeling. I tillegg hendte det at innsatte ble låst ut fem eller ti minutter senere enn de egentlig skulle låses ut, slik at tiden ble enda kortere. Det ble også opplyst fra innsatte at noen betjenter var strengere enn andre på å låse inn de innsatte etter at det hadde gått nøyaktig 45 minutter. Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel gjør det enklere for de innsatte å lage mat, enten ved å utvide utlåsningstiden eller ved å skaffe flere komfyrer. Videre anbefaler Tilsynsrådet at Tromsø fengsel låser ut de innsatte i henhold til dagsplanen.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel

- sørger for at alle innsatte som ikke er ilagt restriksjoner får tilbud om minimum åtte timer fellesskap hver dag.
- fatter vedtak om hel eller delvis utelukkelse når innsatte overføres til avdelinger med betydelig mindre fellesskap og hvor de mister sysselsettings- og aktivitetstilbud.
- overfører innsatte fra avdeling D til andre avdelinger dersom det finnes ledige celler på disse.
- gjør det enklere for de innsatte å lage mat, enten ved å utvide utlåsningstiden deres eller ved å skaffe flere komfyrer.
- låser ut de innsatte i henhold til dagsplanen.

2.3. Utelukkelse, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

2.3.1. Vedtak om utelukkelse

Fullstendig utelukkelse av innsatte fra fellesskapet er et inngripende tiltak. Også kortere utelukkelse kan være skadelig, og risikoen for skade øker tilsvarende ved lange eller uforutsigbare utelukkelse. På grunn av dette må enhver utelukkelse ha hjemmel i lov, være nødvendig og forholdsmessig.¹⁶ Forholdsmessighetsvurderingen må ta høyde for risikoen for

¹⁵ Grunnloven § 113.

¹⁶ Den europeiske menneskerettskonvensjonen art. 8 første ledd og tilhørende rettspraksis.

helseskade ved utelukkelse og hvilken effekt utelukkelsen vil ha på den innsatte ut ifra dens individuelle forutsetninger. Særlig gjelder dette psykisk syke innsatte, hvor Mandela-reglene anbefaler at innsatte ikke utelukkes fra fellesskap overhodet der dette vil forverre deres tilstand.¹⁷

Tromsø fengsel traff 30 vedtak om fullstendig utelukkelse i perioden mellom 24. juni 2024 og 24. juni 2025.

Fordelingen av vedtak og hjemmel fremgår av tabellen under:¹⁸

Hjemmel for utelukkelsen ¹⁹	Antall vedtak	Antall timer utelukket fra fellesskapet ²⁰
Hindre påvirkning av «miljøet i fengslet på en særlig negativ måte»	1	46
Hindre innsatte fra å «skade seg selv eller øve vold eller fremsette trusler mot andre»	12	2906
Hindre «betydelig materiell skade»	2	43
Hindre «straffbare handlinger»	2	50
Opprettholde «ro, orden og sikkerhet»	12	601
Utelukkelse «dersom den innsatte selv ønsker det»	1	313

Tromsø fengsel oppga at det ofte oppsto situasjoner der fengselet forsøkte å tilbakeføre utelukkede innsatte til fellesskap, men ble nødt til å utelukke de på nytt og treffe et nytt vedtak. Fengselet mente dette førte til kunstig høye tall for vedtak om utelukkelse sammenlignet med andre fengsler som hadde en strengere praksis for hvor ofte de forsøkte å tilbakeføre innsatte til fellesskapet. Tilsynsrådet mener det er mer hensiktsmessig å vurdere omfanget av utelukkelse ut fra antall timer innsatte er utelukket i stedet for antall vedtak.

Vedtakens begrunnelse

Vedtakene om utelukkelse etter straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e som Tilsynsrådet fikk innsyn burde vært bedre begrunnet. Tromsø fengsel viste til handlinger som lå forut for utelukkelsen, for deretter å konkludere med at det var en fare for at adferden kunne påvirke ro, orden og sikkerhet og at det var nødvendig å utelukke vedkommende.

Det fremgår ikke av vedtakene at det er vurdert hvordan den forutgående atferden kan påvirke opprettholdelsen av ro, orden og sikkerhet i fengslet, eller hvorvidt utelukkelse er et nødvendig tiltak. Tilsynsrådet anser derfor at begrunnelsene i vedtakene er mangelfulle.

¹⁷ Essex Paper 3: Initial Guidance on the Interpretation and Implementation of the UN Nelson Mandela Rules, s. 88.

¹⁸ Dokumentasjon innhentet fra Tromsø fengsel i forbindelse med tilsynet.

¹⁹ Straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav a til e og niende ledd.

²⁰ I den oversendte dokumentasjonen fra Tromsø fengsel omtales dette som «isolasjonstimer».

Mindre inngripende tiltak

Et av vedtakene viste til at delvis utelukkelse hadde vært forsøkt tidligere. Ingen av vedtakene Tilsynsrådet fikk innsyn i vurderte om mindre inngripende tiltak ville vært tilstrekkelig for å oppnå formålet med utelukkelsen. Tilsynsrådet bemerker at i ett av vedtakene var det ikke vurdert tiltak rettet mot den innsatte som kunne sikre at utelukkelsen ble mindre belastende. Bruk av tiltak rettet mot innsatte kan medføre at utelukkelsen sett under ett blir mindre inngripende enn en utelukkelse uten tiltak rettet mot den innsatte.

Tilsynsrådet viser særlig til at det alltid skal besluttes «delvis utelukkelse dersom dette anses som tilstrekkelig for å oppnå formålet med utelukkelsen».²¹ En vurdering av delvis utelukkelse fremgikk ikke av alle vedtakene Tilsynsrådet fikk innsyn i.

Tromsø fengsel oppga at et tiltak som ble iverksatt for å gjøre utelukkelsen mindre inngripende var å forsøke å holde vedkommende utelukket på egen avdeling, uten å flytte de til avdeling D. Tilsynsrådet er positiv til dette. En slik vurdering fremgikk imidlertid ikke av vedtakene Tilsynsrådet fikk innsyn i.

Forholdsmessighetsvurderingen

Forholdsmessighetsvurderingene Tilsynsrådet har sett var begrenset. Utelukkelsens skadepotensiale ble ikke nevnt. Ett av vedtakene trakk inn hvilke tiltak som var truffet for å gjøre utelukkelsen mindre inngripende og hvilke tiltak som gjøres for å tilbakeføre innsatte til felleskapet. Tilsynsrådet mener dette ivaretar det samme hensynet som forholdsmessighetsvurdering, ved at det var forholdene til den enkelte innsatte som var grunnlaget for vurderingen om utelukkelsen var forholdsmessig.

Tilsynsrådet vurderer at Tromsø fengsel bør begrunne vedtakene bedre, for å sikre at utelukkelse bare skjer i den utstrekning det er nødvendig og forholdsmessig, og slik at de innsatte forstår, og eventuelt kan påklage vedtaket.

Særlig om straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e

Nesten halvparten av vedtakene om utelukkelse i Tromsø fengsel er hjemlet i straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e.

Bestemmelsen er ment som en sekkebestemmelse på adferd som ikke fanges opp av de andre bestemmelsene.²² Når nesten halvparten av vedtakene om utelukkelse ble truffet med hjemmel i sekkebestemmelsen stiller Tilsynsrådet spørsmål ved om ikke flere av disse vedtakene kunne blitt truffet med hjemmel i straffegjennomføringsloven § 37 bokstav a til d.

Tilsynsrådet vurderer derfor at det er uheldig å bruke straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e som hjemmel dersom utelukkelsen kunne blitt hjemlet i § 37 første ledd bokstav a til d.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel reduserer antall vedtak om utelukkelse hjemlet i straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e.

Utelukkelse etter innsattes ønske

Tilsynsrådet erfarte at det var flere innsatte som ikke ønsket å delta i felleskapet og som holdt seg inne på cella si, men som ikke fikk vedtak om utelukkelse etter eget ønske.²³ Tromsø fengsel har truffet ett vedtak om utelukkelse etter eget ønske, som varte i nesten 14 dager.

²¹ Retningslinjer til straffegjennomføringsloven, punkt 37.8.

²² Kommentarer til straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e.

²³ Straffegjennomføringsloven § 37 niende ledd.

Tilsynsrådet vurderer at det er en risiko for at selvisolasjon av kortere varighet ikke registreres av Tromsø fengsel. Tilsynsrådet mener Tromsø fengsel bør utvikle bedre rutiner for å vise statistikk over hvor mange innsatte som ikke ønsker å ta del i fellesskapet.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel

- sikrer at vedtak om utelukkelse kun fattes der det er nødvendig og forholdsmessig, og at vedtakenes begrunnelse viser at en slik vurdering er foretatt.
- reduserer antall vedtak om utelukkelse hjemlet i straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e.
- utvikler bedre rutiner for å vise statistikk over omfanget av selvisolasjon.

2.3.2. Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

Tromsø fengsel traff fem vedtak om bruk av sikkerhetscelle mellom 24. juni 2024 og 24. juni 2025. Fire av vedtakene gjaldt samme person. På tilsynstidspunktet var vedkommende overført til et annet fengsel.

Tromsø fengsel har to sikkerhetsceller med vinduer til grøntområder utenfor. Dette var uteområder som ble holdt skjermet fra andre innsatte. Sikkerhetscellene hadde også vinduer ut til avdelinga, og innsatte hadde tilgang til klokke gjennom disse vinduene. Begge vinduene hadde rullegardiner som ble styrt fra en egen vaktbod.

Tilsynsrådet vurderer at standarden på sikkerhetscellene var god. Det er positivt at innsatte har mulighet til utsyn. Tilsynsrådet påpeker at innsatte som ønsker å ha nede rullegardinen i vinduet som er vendt mot avdelinga ikke vil kunne se klokka.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel gjør klokka tilgjengelig fra cella, også når innsatte ønsker å ha vinduet med utsyn til avdelingen lukket.

Tromsø fengsel hadde også opprettet en forsterket celle, som vil være et mindre inngripende alternativ til sikkerhetscelle.

Sikkerhetscelle skal kun benyttes når det er «strengt nødvendig», det ikke finnes mindre inngripende tiltak for å oppnå formålet og inngrepet er forholdsmessig.²⁴

Vedtakene om Tilsynsrådet fikk innsyn i begrunnet kort hvorfor sikkerhetscelle ble benyttet og hvorfor mindre inngripende tiltak ikke var tilstrekkelig. Vedtakene vurderte ikke forholdsmessigheten av tiltaket, særlig sett opp mot risikoen for fysiske og psykiske skader ved bruk av sikkerhetscelle.²⁵ Det fremgikk heller ikke av vedtakene at uttalelse fra lege var blitt innhentet eller tatt i betraktning ved beslutningen om bruk av sikkerhetscelle, slik loven krever.²⁶ Tilsynsrådet mener Tromsø fengsel må bedre begrunnelsene for bruk av sikkerhetscelle på disse punktene.

Tilsynsrådet har fått innsyn i to tilsynsprotokoller fra bruk av sikkerhetscelle. Ingen av protokollene inneholder informasjon om at den innsatte ble undersøkt av helsepersonell mens han satt på sikkerhetscella. I ett tilfelle var den innsatte på sikkerhetscella i tre døgn uten å bli tilsett av helsepersonale. Dette er i strid med internasjonale anbefalinger, som krever at isolerte innsatte skal tilses minst én gang hver dag.²⁷

²⁴ Straffegjennomføringsloven § 38 tredje ledd første punktum.

²⁵ Sivilombudet, Dokument 4:3 (2018/19), s. 62.

²⁶ Straffegjennomføringsloven § 38 tredje ledd tredje punktum.

²⁷ De europeiske fengselsreglene 43.2 og Mandela-reglene 46.1.

Tilsynsrådet mener Tromsø fengsel bør sikre at innsatte på sikkerhetscelle blir tilsett av helsepersonell minst én gang hver dag.

Protokollene ga ikke uttrykk for om, og eventuelt når, det var vurdert om vedtaket om bruk av sikkerhetscelle burde bli opprettholdt. Tilsynsprotokollene viste heller ikke begrunnelsen for tilsynsfrekvensen eller for at tilsynsfrekvensen ble endret og hvorfor. Dette er opplysninger som skal fremgå av tilsynsprotokollen.²⁸

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel fører den fortløpende vurderingen av vedtakene om sikkerhetscelle i tilsynsprotokollen. Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel fører begrunnelsen for tilsynsfrekvensen og en eventuell endring av tilsynsfrekvensen i protokollen.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel:

- gjør klokka tilgjengelig fra cella, også når innsatte ønsker å ha vinduet mot avdelinga lukket.
- bedrer begrunnelsen i vedtak om bruk av sikkerhetscelle
- sikrer at innsatte på sikkerhetscelle blir tilsett av helsepersonell minst én gang hver dag.
- fører den fortløpende vurderingen av vedtakene om sikkerhetscelle i tilsynsprotokollen.
- fører begrunnelsen for tilsynsfrekvensen og en eventuell endring av tilsynsfrekvensen i protokollen.

2.4. Kontaktutvalget

Kontaktutvalget (i Tromsø fengsel kalt «Tillitsmannsutvalget») besto av én representant fra hver av avdelingene A, B og C, som var valgt av de innsatte. Tilsynsrådet mener at det også bør være en tillitsvalgt fra avdeling D, spesielt siden de hadde mindre felleskap enn de andre avdelingene og derfor hadde et særlig behov for jevnlig dialog med fengselets ledelse.

Tromsø fengsel oppga at de har møter med Tillitsmannsutvalget hver tredje måned. På tilsynstidspunktet var forrige møtet avholdt i april. Tromsø fengsel begrunnet den lange tiden mellom møtene med sommeravvikling. Tilsynsrådet mener at tre måneder mellom hvert møte med tillitsmannsutvalget er for lenge og at møtene bør avholdes oftere.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel

- har en tillitsvalgt fra avdeling D i Tillitsmannsutvalget.
- avholder møter med Tillitsmannsutvalget oftere enn hver tredje måned.

2.5. Kroppsvisitasjon, cellevisitasjon og spyttprøver

Tromsø fengsel oppga at de gjennomførte spyttprøver etter ut- og innganger ved behov.

Ifølge Tromsø fengsel var det ikke gjennomført noen visitasjoner med full avkleddning «det siste året», som Tilsynsrådet forstår som mellom juni 2024 og juni 2025, da dokumentasjonen ble sendt til Tilsynsrådet 1. juli 2025.

²⁸ Retningslinjer til straffegjennomføringsloven punkt 38.7.4.

Tilsynsrådet legger til grunn, etter samtale med ledelsen, at begrepet «full avkledning» viser til visitasjon med trinnvis eller samtidig avkledning. Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel forbedrer begrepsbruken knyttet til kroppsvisitasjoner for å sikre transparens og notoritet.

Under tilsynet fikk Tilsynsrådet informasjon om at det nylig var gjennomført visitasjoner med trinnvis avkledning, og at disse ikke ble begrunnet overfor innsatte. Tromsø fengsel må begrunne kroppsvisitasjoner så lenge de ikke er fritatt begrunnelsesplikten.²⁹

Tromsø fengsel oppga at de gjennomførte regelmessige visitasjoner av cellene på høysikkerhet, og at det alltid skulle legges igjen en form for kvittering eller lapp etter visitasjonen. Cellene på lavsikkerhet ble kun visitert ved mistanke.

Tilsynsrådet fikk informasjon om at det ble gjennomført cellevisitasjoner uten at det ble lagt igjen en kvittering, noen ganger i kombinasjon med at eiendeler ble fjernet. Tilsynsrådet vurderer at en slik praksis utfordrer de innsattes rettsikkerhet, da de innsatte er avhengige av kvitteringen for å bevise at visitasjonen er gjennomført.

Tromsø fengsel brukte en enkel form for spyttprøve. Denne målte om innsatte hadde russtoffer i kroppen, men ikke mengden. Dette medførte at den kunne slå ut positivt for innsatte som hadde inntatt THC før soning, fordi de fremdeles hadde THC i blodet.³⁰ Tilsynsrådet fikk opplyst at slike positive spyttprøver medførte en reaksjon overfor innsatte.

Tilsynsrådet påpeker at det er krav om «alminnelig sannsynlighetsovervekt» for å ilegge en reaksjon etter straffegjennomføringsloven § 40.³¹ Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel tar høyde for at spyttprøven ikke nødvendigvis gir informasjon om tidspunktet for inntak.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel:

- forbedrer begrepsbruken knyttet til kroppsvisitasjoner for å sikre transparens og notoritet.
- begrunner kroppsvisitasjoner, så lenge fengselet ikke er fritatt begrunnelsesplikten.
- sikrer at alle innsatte får en form for dokumentasjon etter cellevisitasjon.

2.6. Forebygging av selvdrap og selvdraprisiko

Innsatte er en sårbar gruppe med høyere risiko for psykiske lidelser, rusproblemer og traumer. Dette er faktorer som øker risikoen for selvdrap. Tilsynsrådet viser blant annet til Sivilombudets rapport «Selvmord og selvmordsforsøk i fengsel» (2023), som avdekket svakheter i kriminalomsorgens arbeid med å forebygge selvmord blant innsatte.

Mellom juni 2024 og juni 2025 forsøkte to innsatte i Tromsø fengsel å begå selvdrap én gang hver. Det er ikke begått selvdrap i Tromsø fengsel det siste året.

Tromsø fengsel opplyste at det på tidspunktet for tilsynsbesøket ikke var noen aktive tiltaksplaner som omhandlet selvdraprisiko. Tilsynsrådet fikk innsyn i fem tidligere tiltaksplaner i fengselet.

Tiltaksplanene viste i hovedsak hvilke tiltak som var gjennomført og hvor mye tilsyn den innsatte skulle ha. Det fremgår ikke klart av tiltaksplanene hvor lenge de innsatte skulle ha

²⁹ Straffegjennomføringsloven § 7 bokstav d og Kriminalomsorgsdirektoratet, Foreløpige føringer om undersøkelse av innsatte – kroppsvisitasjon, s. 4 punkt 6.

³⁰ Westin, A. A., 2011, Tidsskriftet for den norske legeförening, *Cannabis og urinprøver*.

³¹ Retningslinjer til straffegjennomføringsloven punkt 40.3.2. første ledd.

tilsyn. Ved utarbeidelse av tiltaksplanen skal det vurderes «samtaler og aktivisering, samhandling med helsetjeneste [og] økt kontakt med familie og nettverk». Ingen av disse tiltakene ble nevnt i tiltaksplanene Tilsynsrådet fikk innsyn i.

Tilsynsrådet mener at tiltaksplanene ikke i tilstrekkelig grad viste hvordan den innsatte skulle tilbakeføres til fellesskapet og hvordan Tromsø fengsel forebygget selvskading og forsøk på selvdrap. Tilsynsrådet mener at fengselet bør skrive mer utfyllende tiltaksplaner med en lengre tidshorisont. Hensynet er å forebygge nye hendelser, særlig selvskading og selvdropsforsøk, og å tilvende den innsatte til fellesskapet der dette er nødvendig.

Tromsø fengsel hadde et mindre aktivitetsteam bestående av tre ansatte som hadde ansvar for å følge opp innsatte med særskilte behov, deriblant innsatte som var i risikozonen for selvdrap. Tilsynsrådet fikk opplyst at Vadsø og Tromsø fengsel må dele på øremerkede midler som tilsvarer ett team. Tilsynsrådet mener at Vadsø og Tromsø fengsel burde ha et team hver.

Tromsø fengsel har rutiner for forebygging av selvdrap som innebar at det skulle fylles ut kartleggingsskjema ved innsettelse, og at både ansvarlig leder og helsetjenesten skal varsles ved fare for selvdropsforsøk. Det skal også utarbeides en tiltaksplan i samarbeid med den innsatte. Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på om helseavdelingen i Tromsø fengsel gjennomfører en egen inntakssamtale med de innsatte.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel

- skriver mer utfyllende tiltaksplaner med en lengre tidshorisont.
- fortsetter arbeidet for å ha et fullt aktivitetsteam på seks personer.

2.7. Kontakt med familie og venner

2.7.1. Innledning

Innsatte har rett til respekt for sitt privat- og familieliv.³² Begrensninger i retten krever hjemmel i lov, og må være nødvendig og forholdsmessig. Det følger av straffegjennomføringsloven at innsatte som hovedregel skal kunne motta besøk og benytte telefon for å ringe innenfor tilmålt ringetid.³³ Det er videre vanlig at innsatte tilbys mulighet til å gjennomføre digitalt besøk ved bruk av nettbrett i fengsel (videosamtaler).

2.7.2. Ringetid

Innsatte i Tromsø fengsel har rett på 30 minutters ringetid, og kunne få innvilget mer etter en konkret vurdering av deres behov. Tromsø fengsel oppga at innsatte med barn fikk 40 minutter ringetid.

Tilsynsrådet vurderer at 30 minutter ringetid per uke utgjør en svært begrenset mulighet til å opprettholde kontakt med familie og venner, og anbefaler fengselet å utvide ringetiden på generelt grunnlag. Det vises til Sivilombudets rapport «Innsattes mulighet til kontakt med familie og venner», som konkluderer med at det ikke er gitt noen begrunnelse for utgangspunktet om 30 minutter telefontid, og at det er behov for at innsattes mulighet for kontakt med venner og familie styrkes.³⁴

³² Grunnloven § 102 og Den europeiske menneskerettskonvensjonen art. 8.

³³ Straffegjennomføringsloven §§ 31 og 32.

³⁴ Sivilombudet, 2025, Innsattes mulighet for kontakt med familie og venner, s. 17 og 18.

Den korte telefontiden var en særlig utfordring for innsatte med mindreårige barn. Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel innvilger ekstra ringetid til innsatte med mindreårige barn for å lette muligheten til å opprettholde en relasjon til barna, der dette er til barnets beste.

Videre ble det opplyst at den korte telefontiden er en særlig utfordring for innsatte med familie og venner i utlandet. For disse var muligheten for fysiske besøk i fengselet begrenset. Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel innvilger ekstra ringetid for denne gruppen innsatte, for å kompensere for de innsattes manglende tilgang til fysiske besøk.

Tilsynsrådet ble dessuten opplyst om at kvaliteten på telefonene i Tromsø fengsel var dårlige, slik at det var vanskelig å høre hva den andre personen i telefonen sa. Dette gikk utover de innsattes kontakt med familie og venner, og kunne medføre at de 30 minuttene med ringetid ble brukt uten at de innsatte hadde en reell samtale over telefon. Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel arbeider for bedre telefonlinjene.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel

- øker ringetiden for alle innsatte.
- innvilger mer ringetid til utenlandske innsatte som ikke har besøk.
- innvilger mer ringetid til innsatte med barn.
- arbeider for bedre telefonlinjer.

2.7.3. Besøk og videobesøk

Tromsø fengsel hadde tre besøksrom, i tillegg til et aktivitetsrom som kunne brukes dersom innsatte og besøket ønsket det. Aktivitetsrommet var videoovervåket. To av besøksrommene hadde glassvegg mellom seg. Dette gjorde at disse ikke kunne brukes til to besøk samtidig. Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel etablerer flere besøksrom.

Tromsø fengsel hadde ikke en besøksleilighet, slik at gjester kunne overnatte. På grunn av fengselets geografiske plassering var det ofte lange avstander mellom innsatte og pårørende. Med tanke på kostnader og tid som medgår til et besøk i Tromsø fengsel, anbefaler Tilsynsrådet at Tromsø fengsel utreder muligheten for en besøksleilighet.

Tromsø fengsel tilbød to timer med videobesøk i uka. Fengselet oppga at tilgangen til videobesøk var avhengig av kapasiteten i fengselet. Tilsynsrådet vurderer at videobesøk er et viktig tiltak for å holde kontakt med familie og venner, spesielt når det er langt og dyrt å reise til fengselet. Dette gjelder særlig for utenlandske innsatte. Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel arbeider for å øke kapasiteten til gjennomføring av videobesøk.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel

- arbeider for å etablere flere besøksrom.
- arbeider for å etablere en besøksleilighet.
- arbeider for å øke kapasiteten til gjennomføring av videobesøk.

2.8. Saksbehandlingstid

Tromsø fengsel oppga at normal saksbehandlingstid på søknader var fire uker eller mindre, og at dersom det tar lengre tid får innsatte et midlertidig svar med årsaken til forsinket behandling.

Tilsynsrådet oppfattet at henvendelser fra innsatte til betjenter ofte ble henvist videre til operativ førstebetjent, og at det kunne ta tre til fire måneder før innsatte fikk endelig svar på henvendelsen.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel arbeider for at de innsatte får raskere svar på henvendelsene sine.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel

- arbeider for at de innsatte får raskere svar på henvendelsene sine.

2.9. BRIK-kartlegginger og soningsprogresjon

2.9.1. BRIK-kartlegginger og russamtaler

BRIK står for «Behovs- og ressurskartlegging i kriminalomsorgen» og innebærer en kartlegging av domfeltes behov for tiltak med sikte på å lette tilbakeføring til et kriminalitetsfritt liv.³⁵ I 2024 var målkravet for Tromsø 40 BRIK-kartlegginger. Fengselet gjennomførte fem.

Tromsø fengsel begrunnet de lave tallene med manglende rutiner, og at mange ansatte ikke førte de innsattes behov i kartleggingsverktøyet. Fengselet vurderte selv at dette ikke var tilstrekkelig. Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel sikrer at de innsatte får den oppfølgingen de trenger i tilbakeføringsarbeidet.

Tromsø fengsel rapporterte at de ikke har gjennomført noen russamtaler med innsatte i 2024. Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel gjennomfører russamtaler med alle innsatte som har behov for det.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel

- styrker tilbakeføringsarbeidet.
- gjennomfører russamtaler med alle innsatte som har behov for det.

2.9.2. Soningsprogresjon

Innsatte i Tromsø fengsel hadde ikke soningsplan. En soningsplan er en avtale med den innsatte og fengselet om hva den innsatte skal gjøre for å bygge tillit hos fengselet og når fengselet skal begynne å vurdere permisjon eller overføring til fengsel med lavere sikkerhet.

Tilsynsrådet mener innsatte i Tromsø fengsel bør ha en soningsplan som er utarbeidet i samarbeid med de innsatte.

Tromsø fengsel opplyste at de jevnlig overfører innsatte fra avdeling høyere sikkerhet til avdeling lavere sikkerhet, men at dette tallet kunne vært høyere. I tillegg var det flere innsatte på avdeling med lavere sikkerhetsnivå som kunne ha vært overført til en overgangsbolig.

³⁵ Forskrift om forsøksprosjekt om kartlegging av domfeltes behov § 1.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel arbeider for at det blir opprettet flere soningsplasser på avdeling lavere sikkerhet, og at det blir opprettet overgangsboliger i Tromsø. I lys av mangelen på overgangsboliger i Tromsø ser Tilsynsrådet positivt på at Tromsø fengsel arbeidet aktivt for å få innsatte på lavere sikkerhet ut i frigang.

Videre vurderer Tilsynsrådet at det er positivt at Tromsø fengsel hadde et tverretattlig samarbeid med friomsorgen for å vurdere hvilke innsatte som kunne være kandidater for å gjennomføre deler av straffen utenfor fengsel med elektronisk kontroll.

Alle innsatte oppga at de hadde en kontaktbetjent. Tilsynsrådet mener at det er positivt at samme kontaktbetjent følger de innsatte så lenge de er på samme sikkerhetsnivå. Tilsynsrådet vurderer at dette er et godt tiltak for å kunne følge opp innsattes soningsprogresjon, og er viktig for å sikre god oppfølging av innsatte som er utelukket fra fellesskapet.

Tilsynsrådet anbefaler at Tromsø fengsel

- utarbeider en soningsplan i samarbeid med den enkelte innsatte.
- arbeider for at det opprettes flere soningsplasser på avdeling lavere sikkerhet, og at det opprettes overgangsboliger i Tromsø.

3. Tilsynsrådets anbefalinger

Tilsynsrådet mener at Tromsø fengsel må sørge for at innsattes rettigheter og velferd ivaretas, uavhengig av overordnede rammebetingelser. Våre anbefalinger og punkter vi ønsker tilbakemelding på gjentas her:

Språklige minoriteter

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet.
- benytter tolk i den utstrekning det er nødvendig.

Bygningsmassen

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- oppgraderer luftgården og gjøre den triveligere.
- utbedrer luftgården slik at større deler har overbygg.
- uoppfordret og kostnadsfritt gir innsatte tilbud om vifter på cellene.

Sysselsettings- og aktivitetstilbud

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- arbeider for at de innsatte får tilgang til digitale læremidler.
- arbeider for at innsatte på både høyere og lavere sikkerhet får et mer mangfoldig aktivitetstilbud.
- arbeider for å få tilbake det kommunale biblioteket i fengselet.

Innlåsing på felleskapsavdelingene

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- sørger for at alle innsatte som ikke er ilagt restriksjoner får tilbud om minimum åtte timer fellesskap hver dag.
- overfører innsatte fra avdeling D til andre avdelinger dersom det finnes ledige celler på disse.
- gjør det enklere for de innsatte å lage mat, enten ved å utvide utlåsningstiden deres eller ved å skaffe flere komfyrer.
- låser ut de innsatte i henhold til dagsplanen.

Vedtak om utelukkelse

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- sikrer at vedtak om utelukkelse kun fattes der det er nødvendig og forholdsmessig, og at vedtakenes begrunnelse viser at en slik vurdering er foretatt.
- reduserer antall vedtak om utelukkelse hjemlet i straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e.
- utvikler bedre rutiner for å vise statistikk som viser omfanget av selvisolasjon.

Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- gjør klokka tilgjengelig fra cella, også når innsatte ønsker å ha vinduet mot avdelinga lukket.
- bedrer begrunnelsen i vedtak om bruk av sikkerhetscelle
- sikrer at innsatte på sikkerhetscelle blir tilsett av helsepersonell minst én gang hver dag.
- fører den fortløpende vurderingen av vedtakene om sikkerhetscelle i tilsynsprotokollen.
- fører begrunnelsen for tilsynsfrekvensen og en eventuell endring av tilsynsfrekvensen i protokollen.

Kontaktutvalget

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- har en tillitsvalgt fra avdeling D i Tillitsmannsutvalget.
- avholder møter med Tillitsmannsutvalget oftere enn hver tredje måned.

Kropps- og cellevisitasjon og spyttprøver

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- forbedrer begrepsbruken knyttet til kroppsvisitasjoner for å sikre transparens og notoritet.
- begrunner kroppsvisitasjoner, så lenge fengselet ikke er fritatt begrunnelsesplikten.
- sikrer at alle innsatte får en form for dokumentasjon etter cellevisitasjon.

Forebygging av selvdrap og selvdraprisiko

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- skriver mer utfyllende tiltaksplaner med en lengre tidshorisont.
- fortsetter arbeidet for å ha et fullt aktivitetsteam på seks personer.

Ringetid

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- øker ringetiden for alle innsatte.
- innvilger mer ringetid til utenlandske innsatte som ikke har besøk.
- innvilger mer ringetid til innsatte med barn.
- arbeider for bedre telefonlinjer.

Besøk og videobesøk

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- arbeider for å etablere flere besøksrom.
- arbeider for å etablere en besøksleilighet.
- arbeider for å øke kapasiteten til gjennomføring av videobesøk.

Saksbehandlingstid

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- arbeider for at de innsatte får raskere svar på henvendelsene sine.

BRIK-kartlegginger og russamtaler

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- styrker tilbakeføringsarbeidet.
- gjennomfører russamtaler med alle innsatte som har behov for det.

Soningsprogresjon

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen anbefaler at Tromsø fengsel:

- utarbeider en soningsplan i samarbeid med den enkelte innsatte.
- arbeider for at det opprettes flere soningsplasser på avdeling lavere sikkerhet, og at det opprettes overgangsboliger i Tromsø.

4. Tilbakemelding og oppfølging

Tromsø fengsel har fått mulighet til å kommentere faktaopplysningene i rapporten 2. mars 2026. Fengselet er også bedt om å redegjøre for sin oppfølging av rapportens anbefalinger innen 6. mai 2026, som vil publiseres sammen med tilsynsrapporten.